

CZU: 159.922.7:343.615:303.5

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7408017>**DIMINUAREA AGRESIVITĂȚII LA PREADOLESCENȚI***Igor RACU**Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

În acest articol sunt prezentate rezultatele unei cercetări experimentale formative care a fost realizată drept urmare a unui studiu teoretico-experimental constatativ. În cercetarea constatativă realizată pe 240 de subiecți (eșantion reprezentativ) a fost diagnosticat nivelul de agresivitate, gradul de violență și personalitatea preadolescenților.

Ca obiectiv major pentru experimentul formativ ne-am propus elaborarea și implementarea unui program de intervenții psihologice pentru preadolescenți în vederea dezvoltării personalității și diminuării agresivității și violenței. Eficacitatea programului de intervenții psihologice a fost demonstrată în cadrul experimentului de control prin comparația rezultatelor cantitative obținute de subiecții din grupul experimental și de cei din grupul de control în post test, a rezultatelor grupului experimental în pre- și post-test și a rezultatelor grupului de control în pre- și post-test.

Cuvinte-cheie: *preadolescent, personalitate, agresivitate, violență, experiment formativ.*

REDUCTION OF AGGRESSION IN PRE-ADOLESCENTS

This article presents the results of a formative experimental research that was carried out as a result of a theoretical-experimental ascertainment study. In the ascertainment research, carried out on 240 subjects (representative sample) the level of aggression, the degree of violence and the personality of preadolescents were diagnosed.

As a major objective for the formative experiment, we proposed the development and implementation of a program of psychological interventions for preadolescents in order to develop personality and reduce aggression and violence. The effectiveness of the psychological intervention program was demonstrated in the control experiment by comparing the quantitative results obtained by subjects from the experimental group and the control group in the post-test, the results of the experimental group in the pre- and post-test and the results of the control group in the pre- and post-test test.

Keywords: *pre-adolescent, personality, aggression, violence, formative experiment.*

Introducere

Personalitatea a fost și rămâne un subiect de cercetare dintre cele mai semnificative în știința psihologică. La fel este importantă și problema agresivității, violenței la vârsta preadolescentă. În ceea ce ține de violența școlară, diminuarea fenomenului presupune abordarea concomitentă a mai multor aspecte, factori, laturi, probleme, precum: comportamentul și disciplina școlară, dezvoltarea pe toate direcțiile a comunității din care face parte școala, oferirea de șanse egale tuturor elevilor și satisfacerea de nevoi speciale pentru cei aflați în dificultate etc.

Alături de toate aceste tipuri de măsuri, s-au dovedit cu adevărat eficiente în tot ceea ce implică diminuarea conduitelor violente din școli și programele educative destinate prevenirii victimizării.

În vederea prevenirii și combaterii violenței și agresivității în școală și comunitate sunt propuse mai multe direcții de activitate, printre care menționăm dezvoltarea personală, dezvoltarea capacității de autoreglare, creșterea identității pozitive, dezvoltarea abilităților sociale etc. În concordanță cu acestea, au fost formulate strategii, elaborate tehnici și metode pentru a ajuta tinerii să-și dezvolte fiecare dintre aceste competențe [1].

În cadrul cercetării prezentate în acest articol am încercat să generalizăm rezultatele unui experiment formativ realizat în contextul problemei privind diminuarea agresivității la vârsta preadolescentă.

Analiza cercetării experimentale

Experimentul formativ s-a axat pe problema dezvoltării personalității preadolescentului în vederea diminuării gradului de agresivitate a acestora. În experimentul formativ au participat un număr de 24 de subiecți cu nivel ridicat de agresivitate, selectați în baza rezultatelor obținute într-o cercetare constatativă dintr-un număr total de 240 de preadolescenți.

Am format grupul experimental și grupul de control (a câte 12 subiecți în fiecare) respectând principiul omogenității. Confirmarea omogenității grupurilor a fost demonstrată comparând rezultatele obținute de subiecții din grupul experimental și de cei din grupul de control în studiul constatativ prin intermediul aplicării testului neparametric U Mann - Whitney, la care nu s-au constatat diferențe statistice semnificative [2].

Tabelul 1

Omogenitatea grupului experimental și de control

I.	Testul de agresivitate Buss & Perry	Valoarea U	Media rangurilor	\sum rangurilor	P	Diferențe statistice
1.	Agresivitate	47,5	mr1=13,58; mr2=12,16	\sum 1=168,5 \sum 2=160	0,112	Lipsa diferențelor
II.	Testul de ostilitate A.Buss - A. Durkee					
1.	Indicele general	55,5	mr1=14,88 mr2= 12,12	\sum 1=154,5 \sum 2=145,5	0,457	Lipsa diferențelor
III.	Testul de ostilitate A.Buss - A. Durkee					
1.	Scala Ne	47,5	mr1=10,46 mr2=14,54	\sum 1=125,5 \sum 2=174,5	0,16452	Lipsa diferențelor
2.	Scala RE	55	mr1=12,75 mr2=11,25	\sum 1=157 \sum 2=143	0,260	Lipsa diferențelor
3.	Scala IN	53	mr1=15,62 mr2=13,47	\sum 1=174 \sum 2=143	0,341	Lipsa diferențelor
4.	Scala AT	67	mr1=14,7 mr2=12,5	\sum 1=184 \sum 2=137	0,237	Lipsa diferențelor
5.	Scala SU	56	m1=13,89 m2= 10,11	\sum 1=136 \sum 2=78	0,391	Lipsa diferențelor
6.	Scala IR	44,5	m1=16,5 m2=15,3	\sum 1=163 \sum 2=138	0,482	Lipsa diferențelor
7.	Scala VE	52	m1=15,4 m2= 14,6	\sum 1=153,5 \sum 2=132,5	0,367	Lipsa diferențelor

În acest mod am demonstrat omogenitatea grupului experimental și a celui de control.

Programul formativ a inclus 24 de ședințe de training, realizate de două ori pe săptămână. Timpul alocat fiecărei ședințe a fost de aproximativ 90 de minute.

Scopul cercetării formative a fost elaborarea și implementarea unui program de intervenții psihologice pentru dezvoltarea personalității, capacității de autoreglare emoțională, sporirea încrederii în sine etc. în vederea diminuării agresivității.

Obiectivele programului de intervenție:

- dezvoltarea capacității de autocunoaștere și cunoaștere a celorlalți, a stimei și încrederii în sine;
- dezvoltarea abilităților emoționale și sociale;
- deprinderea unor alternative la comportamentul violent;
- conștientizarea emoțiilor proprii și formarea mecanismelor de autocontrol al manifestărilor comportamentale;
- controlul stărilor de anxietate și frustrare ce apar în comportamentul elevilor la această vârstă etc.

Ipoteza cercetării: În condiții experimentale special organizate prin implementarea programului de intervenții psihologice formative se poate influența pozitiv dezvoltarea personalității și reduce violența și comportamentele agresive la preadolescenți.

Principiile care au stat la baza elaborării programului formativ au fost [3–5]: principiul diagnosticării corecte a fenomenului studiat prin utilizarea unei baterii de teste; principiul veridicității informației; principiul dezvoltării competențelor emoționale; principiul orientării spre normele și valorile elevilor; principiul parteneriatului în comunicare; principiul valorificării potențialului personalității; principiul activismului; principiul angajării subiecților în procesul consultativ; principiul influenței emoționale a materialului folosit ș.a.

În experimentul de control realizat după efectuarea intervențiilor psihologice formative au participat 24 de subiecți cu un nivel înalt de manifestare a agresivității și violenței, selectați în baza rezultatelor cantitative obținute în cercetarea constatativă, a câte 12 preadolescenți în grupul experimental și în cel de control.

Analiza rezultatelor obținute în experimentul de control va fi prezentată în trei aspecte principale în conformitate cu comparațiile statistice realizate:

- 1) comparația rezultatelor în experimentul de control ale subiecților din grupul experimental și ale celor din grupul de control realizată prin intermediul testului U - Mann-Whitney.
- 2) comparația rezultatelor pentru grupul experimental în pre- și post-test;
- 3) comparația rezultatelor pentru grupul de control în pre- și post-test.

Ultimele două comparații au fost realizate în baza prelucrării statistice a rezultatelor prin intermediul testului Wilcoxon.

La început vom prezenta rezultatele, analiza cantitativă, prelucrarea statistică a datelor pentru grupul experimental și grupul de control obținute în post test.

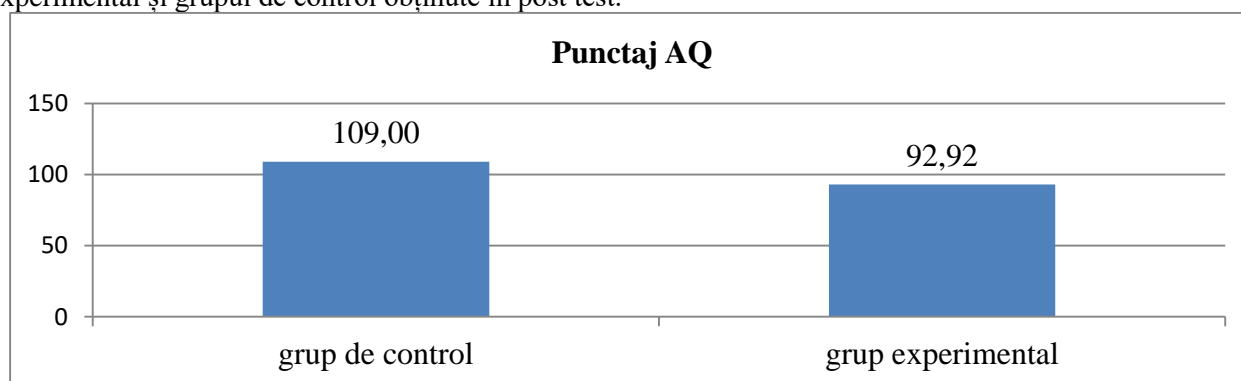

Fig.1. Rezultatele în experimentul de control, Testul de agresivitate Buss & Perry, grup experimental și grup de control.

Analiza statistică efectuată prin intermediul testul neparametric pentru eșantioane independente U Mann – Whitney a demonstrat că există diferențe statistic semnificative în rezultatele subiecților din grupul experimental și ale celor din grupul de control obținute în experimentul de control la criteriul Agresivitate ($p=0,022$). Nivelul agresivității la grupul de control este 109 unități medii, iar la grupul experimental a scăzut până la 92,92 unități medii. Prin realizarea intervențiilor psihologice formative am reușit să diminuăm gradul de agresivitate și violență al subiecților din grupul experimental.

Comparația următoare ține de indicele general de ostilitate măsurat prin intermediul inventarului de ostilitate A.Buss – A.Durkee. Grupul de control a obținut un scor mediu de 40,17, iar subiecții din grupul experimental au obținut 37,25 unități medii la indicele general de ostilitate. Constatăm descreșterea scorului mediu pentru preadolescenții din grupul experimental la indicele general de ostilitate (diferențe statistic semnificative după testul U Mann – Whitney la pragul de semnificație $p=0,042$).

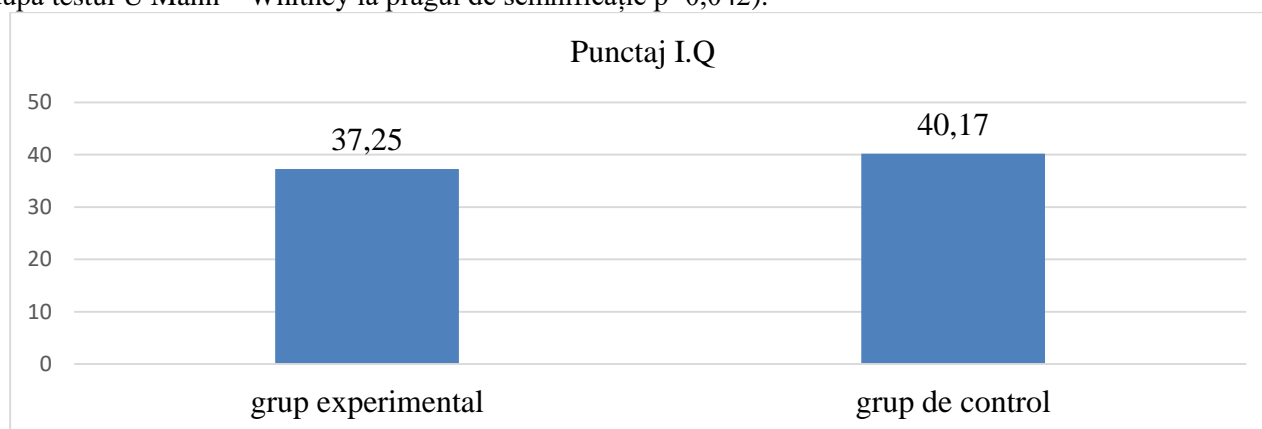

Fig.2. Rezultatele la Inventarul de ostilitate A.Buss – A. Durkee, experimentul de control, indicele general de ostilitate la grupul experimental și la grupul de control.

Putem afirma că prin intermediul programului nostru formativ am reușit să diminuăm din nivelul general de ostilitate la subiecții din grupul experimental în comparație cu preadolescenții din grupul de control.

Comparația următoare ține de scorurile obținute de subiecții din grupul experimental și de cei din grupul de control în experimentul de control la scalele inventarului de ostilitate A.Buss – A.Durkee.

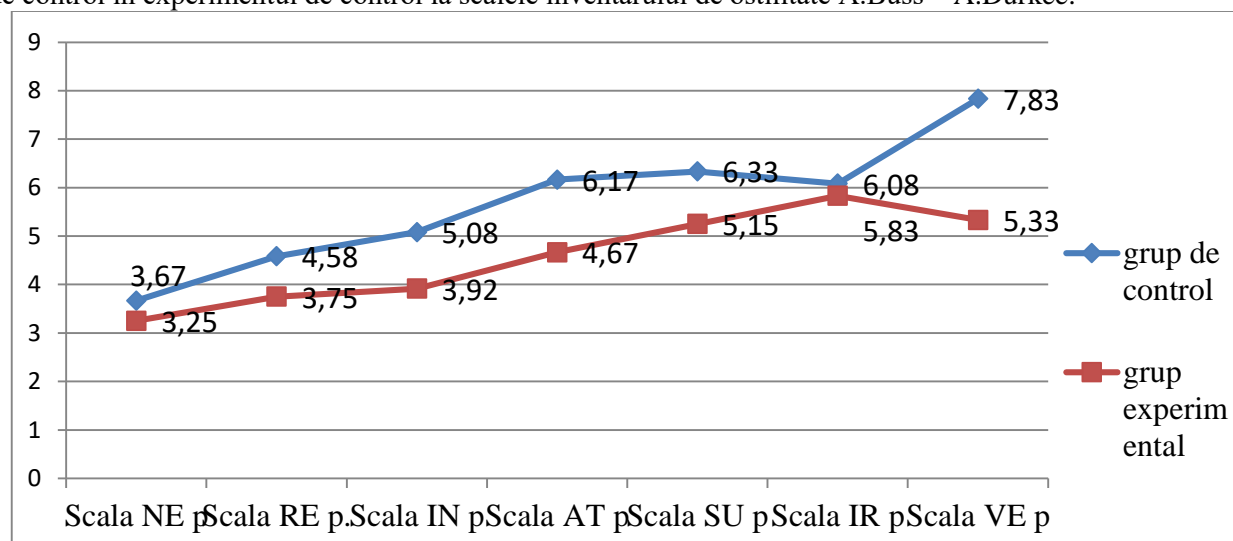

Fig.3. Rezultatele în experimentul de control, Inventarul de ostilitate A.Buss – A.Durkee, grup experimental/grup de control.

Analizând datele cantitative menționăm descreșterea rezultatelor pentru subiecții din grupul experimental în comparație cu preadolescenții din grupul de control în experimentul de control la factorii ce provoacă comportamentul violent la preadolescenți. La cinci scale din totalul de șapte am obținut diferențe statistice semnificative.

Scala Negativism pentru grupul experimental media este 3,25, iar la grupul de control 3,67; scala resentiment la grupul experimental 3,75, iar la grupul de control 4,58; scala ostilitate indirectă la grupul experimental 3,92, iar la grupul de control 5,08; scala atentat la grupul experimental 4,67, iar la grupul de control 6,17; scala suspiciune la grupul experimental 5,15, iar la grupul de control 6,33; scala iritabilitate la grupul experimental 5,83, iar la grupul de control 6,08; scala ostilitate verbală la grupul experimental 5,33, iar la grupul de control 7,83.

Diferențe statistice semnificative au fost obținute la cinci scale din totalul de șapte: „RE” Resentiment ($p=0,043$); „IN” Ostilitate indirectă ($p=0,05$), „AT” Atentat ($p=0,033$), „SU” Suspiciune ($p=0,039$) și „VE” Ostilitate verbală ($p=0,003$).

La două scale nu au fost obținute diferențe statistice semnificative: scala „NE” Negativism ($p=0,125$) și scala „IR” Iritabilitate ($p=0,077$). La aceste scale constatăm schimbări în rezultatele cantitative, însă fără diferențe statistice semnificative.

A doua comparație realizată ține de rezultatele subiecților din grupul experimental în pre- și post-test.

Prelucrarea statistică a fost realizată prin intermediul testului neparametric Wilcoxon W-test pentru compararea grupurilor dependente.

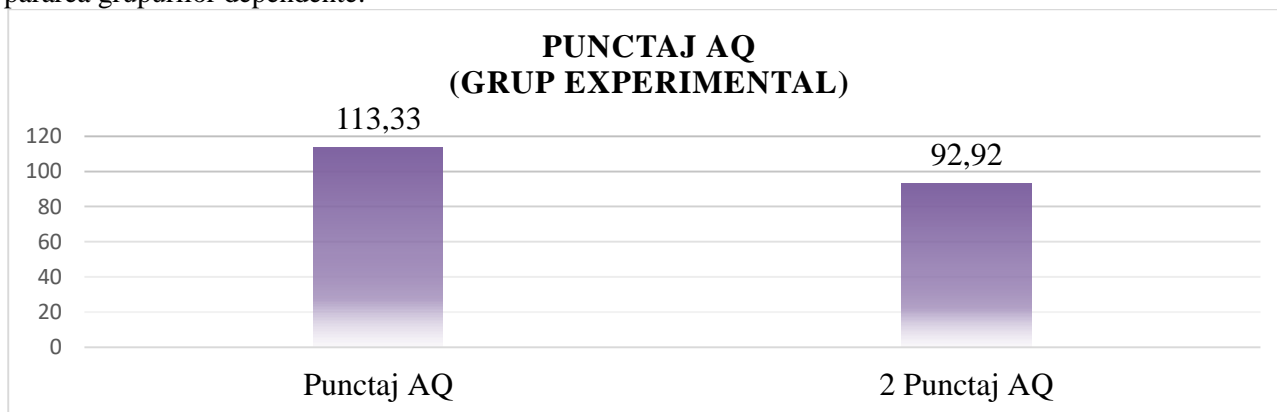

Fig.4. Rezultatele subiecților din grupul experimental, Testul de agresivitate Buss & Perry, în pre- și post-test.

Analiza statistică a demonstrat că există diferențe statistic semnificative în rezultatele preadolescenților din grupul experimental obținute în experimentul de constatare și în experimentul de control la Agresivitate ($p=0,003$). Nivelul agresivității a scăzut în urma efectuării experimentului formativ de la 113,33 la 92,92 unități, ceea ce este un argument în favoarea presupunerii noastre că este posibil în condiții special organizate (experiment formativ) de a influența și a diminua nivelul de violență și agresivitate la vârsta preadolescentă.

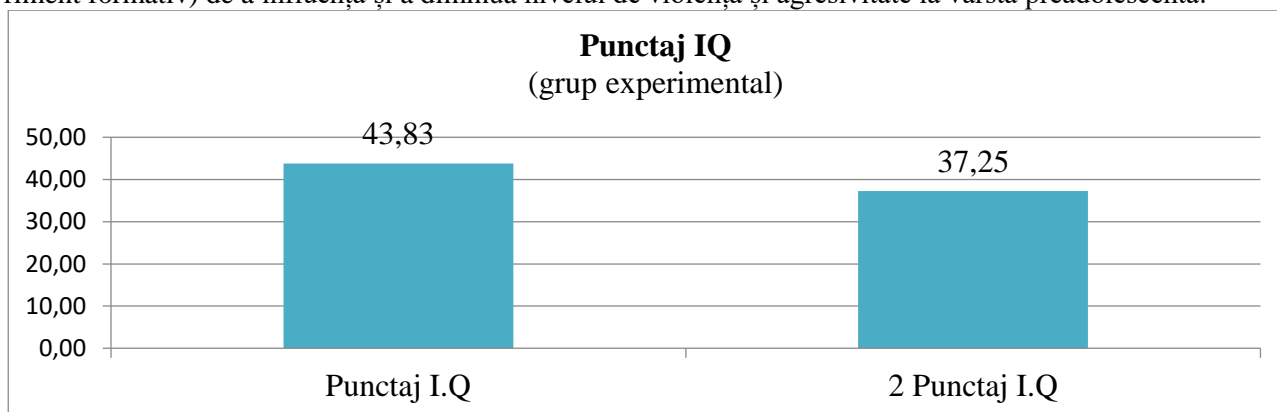

Fig.5. Rezultatele subiecților din grupul experimental, Inventarul de ostilitate A.Buss – A.Durkee, în pre- și post-test, indicele general de ostilitate.

Analiza statistică a demonstrat că există diferențe statistic semnificative între indicii medii ai preadolescenților din grupul experimental în experimentul de constatare și în experimentul de control la Ostilitate ($p=0,01$). Nivelul ostilității a scăzut în urma efectuării experimentului formativ de la 43,83 la 37,25 unități. Din nou putem afirma că presupunerea noastră (ipoteza) că este posibil să reducem din gradul de ostilitate a subiecților se confirmă.

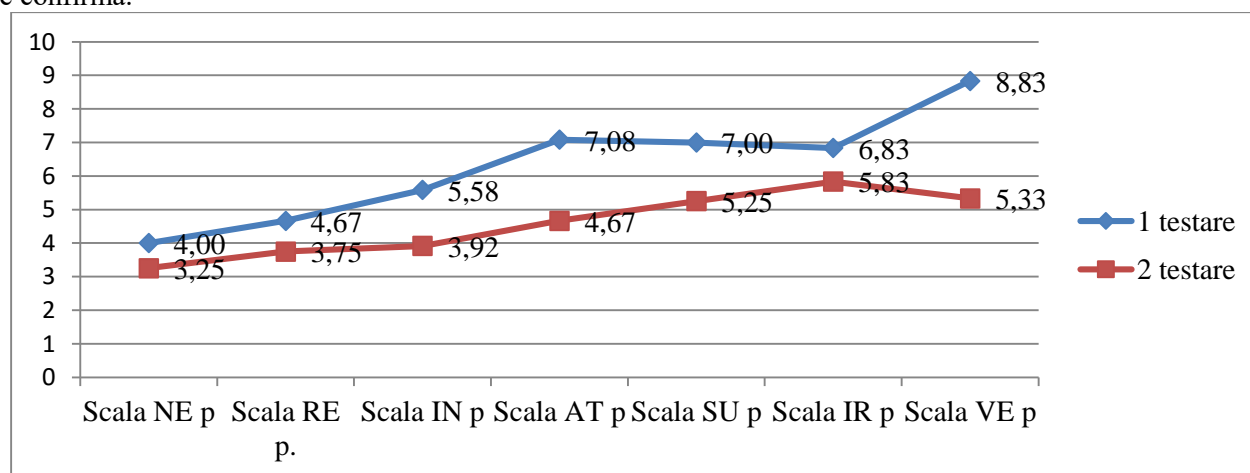

Fig.6. Rezultatele subiecților din grupul experimental, Inventarul de ostilitate A.Buss – A.Durkee, în pre- și post-test.

Analizând Figura 6 constatăm descreșterea rezultatelor cantitative la factorii ce provoacă comportamentul violent la preadolescenți. Scala Negativism în experimentul de constatare media este 4,00, iar în experimentul de control 3,25; scala Resentiment în experimentul de constatare 4,67, iar în experimentul de control 3,75; scala Ostilitate indirectă în experimentul de constatare 5,58, iar în experimentul de control 3,92; scala Atentat în experimentul de constatare 7,08, iar în experimentul de control 4,67; scala Suspiciune în experimentul de constatare 7,00, iar în experimentul de control 5,25; scala Iritabilitate în experimentul de constatare 6,83, iar în experimentul de control 5,83; scala Ostilitate verbală în experimentul de constatare 8,83, iar în experimentul de control 5,33.

Diferențe statistic semnificative au fost obținute la cinci scale din totalul de șapte: „IN” Ostilitate indirectă ($p=0,041$), „AT” Atentat ($p=0,005$), „SU” Suspiciune ($p=0,045$), „IR” Iritabilitate ($p=0,034$) și „VE” Ostilitate

verbală ($p=0,011$). La două scale nu au fost obținute diferențe statistic semnificative: scala „NE” Negativism ($p=0,064$) și scala „RE” Resentiment (0,068). Schimbări în rezultatele cantitative au intervenit: în experimentul de control rezultatele sunt mai mici, însă nu am obținut diferențe statistic semnificative. Analiza efectuată ne permite să concluzionăm că experimentul formativ elaborat și realizat a avut impact pozitiv asupra dezvoltării trăsăturilor de personalitate la subiecții din grupul experimental și a determinat diminuarea violenței acestora.

Comparația a treia realizată de noi este cea dintre rezultatele obținute de subiecții din grupul de control în pre- și post test. Prelucrarea statistică a fost realizată prin intermediul testului neparametric Wilcoxon W-test pentru compararea eșantioanelor perechi.

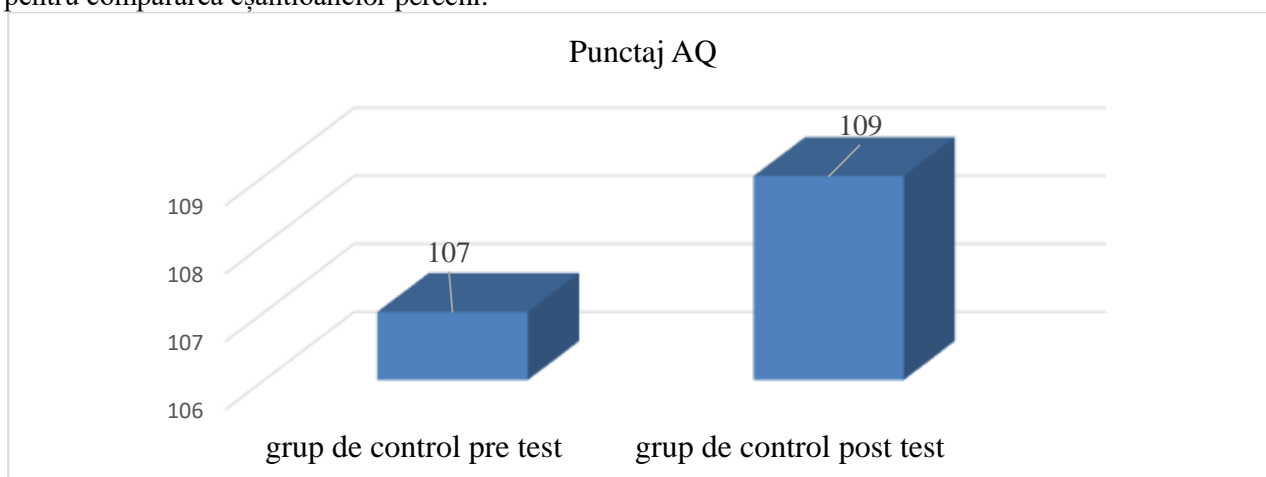

Fig.7. Rezultatele în experimentul de control, Testul de agresivitate Buss & Perry, grup de control în pre- și post-test.

Analiza statistică realizată prin intermediul testului Wilcoxon a demonstrat că nu există diferențe statistic semnificative în rezultatele preadolescenților din grupul de control obținute în experimentul de constatare și în experimentul de control la Agresivitate ($p=0,065$). Nivelul de agresivitate s-a păstrat la același nivel înalt: în pre- test 107 și în post-test 109 unități medii la subiecții din grupul de control. La subiecții din grupul experimental, așa cum a fost prezentat mai sus, astfel de schimbări au intervenit. Rezultatele la gradul de agresivitate fiind mai mici în experimentul de control pentru acești subiecți. Acest fapt este un argument în favoarea presupunerii noastre că este posibil în condiții special organizate (experiment formativ) de a influența și a diminua nivelul de violență și agresivitate la vârsta preadolescentă.

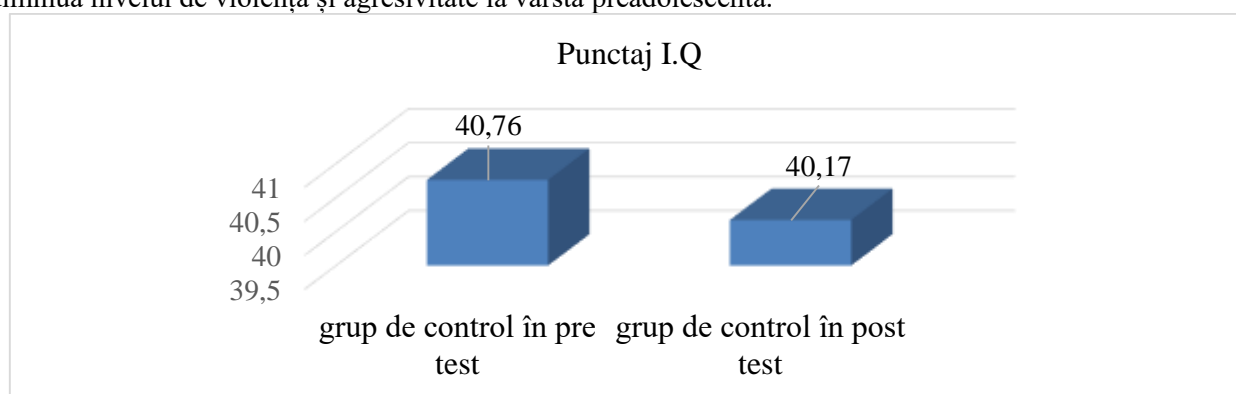

Fig.8. Rezultatele la Inventarul de ostilitate A.Buss – A.Durkee, experimentul de control, indicele general de ostilitate la grupul de control în pre- și post-test.

Analiza statistică (testul Wilcoxon) a demonstrat că nu există diferențe statistic semnificative în rezultatele preadolescenților din grupul de control obținute în pre- test și în post-test ($p=0,072$). Nivelul de ostilitate ca indice general la acest chestionar s-a păstrat la același nivel înalt: în pre- test 40,76 și în post-test 40,17 unități. La subiecții din grupul experimental, așa cum am demonstrat, astfel de schimbări au intervenit. Rezultatul la

gradul de ostilitate generală fiind mai mic în experimentul de control pentru acești subiecți. Se confirmă presupunerea noastră (ipoteza) că este posibil să reducem din gradul de ostilitate a subiecților.

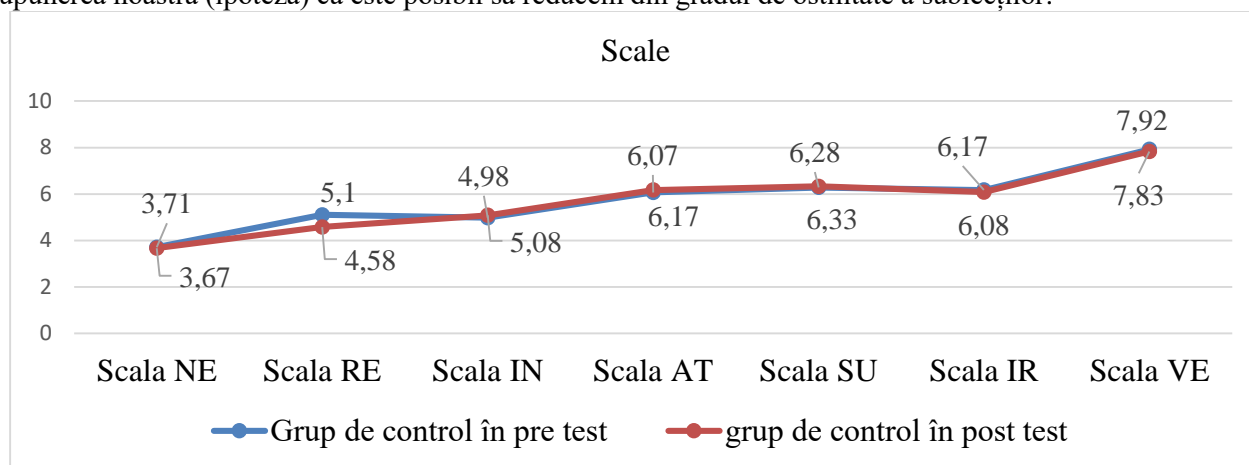

Fig.9. Rezultatele în experimentul de control, Inventarul de ostilitate A.Buss – A.Durkee, grup de control în pre- și post-test.

Analizând datele constatăm că rezultatele nu s-au schimbat semnificativ la preadolescenții din grupul de control în perioada cât a durat programul formativ cu subiecții din grupul experimental. Scala Negativism în experimentul de constatare media este 3,71, iar în experimentul de control 3,67; scala Resentiment în experimentul de constatare 5,1, iar în experimentul de control 4,58; scala Ostilitate indirectă în experimentul de constatare 4,98, iar în experimentul de control 5,08; scala Atentat în experimentul de constatare 6,07, iar în experimentul de control 6,17; scala Suspiciune în experimentul de constatare 6,28, iar în experimentul de control 6,33; scala Iritabilitate în experimentul de constatare 6,17, iar în experimentul de control 6,08; scala Ostilitate verbală în experimentul de constatare 7,92, iar în experimentul de control 7,83.

Diferențe statistice semnificative nu au fost obținute nici la o scală pe interiorul acestui chestionar.

Concluzii

Analiza efectuată ne permite să concluzionăm că experimentul formativ elaborat și realizat a avut impact pozitiv asupra dezvoltării trăsăturilor de personalitate la subiecții din grupul experimental și a determinat diminuarea violenței și agresivității acestora. Nivelul scăzut al rezultatelor la subiecții din grupul experimental în comparație cu preadolescenții din grupul de control în cadrul experimentului de control indică succesul programului nostru formativ.

Referințe:

1. RACU, I., NICOLAESCU, E.P. Evaluarea delincvenței la adolescenți. În: *Revista Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială* (Chișinău), 2021, nr.1(62), p.3-14. ISSN 1857-0224
2. RACU, Ig. *Psihodiagnoza. Statistica psihologică*. Chișinău, 2017. ISBN 978-9975-46-321-8
3. ALBU, G. *O psihologie a educației*. Iași: Institutul European, 2005. ISBN 978-973-647-641-9
4. RACU, Ig. *Violența școlară – studii comparative*. În: *Revista Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială*, 2013, nr.2(31). ISSN 1857-0224
5. RACU, Ig. *Modalități de diminuare a violenței școlare la preadolescenți*. În: *Revista Psihologie. Pedagogie specială. Asistență socială*, 2016, nr.3. ISSN 1857-0224

Date despre autor:

Igor RACU, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.

E-mail: iracu64@yahoo.com

ORCID: 0000-0001-8143-4908

Prezentat la 31.08.2022